

**NODAVLAT VA JAMOAT TASHKILOTLARI FAOLIYATI VA IJODIY
JAMOALARNI BOSHQARISH**

Esbergenova Miyassar Iqlasbayevna

Reymova Genjexan Marat qızı

Tajimuratova Shaxnoza Sağınbaevna

(Ilmiy rahbar)

Berdaq nomidagi Qaraqalpoq Davlat Universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11214991>

***Annotatsiya.** Bu maqolada nodavlat va jamoat tashkilotlari tushunchalarining mazmun-mohiyati, O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan nodavlat va jamoat tashkilotlari haqida tushuncha, nodavlat va jamoat tashkilotlarning madaniyat va san'at muassasalari bilan hamkorligi masalalari haqida sóz etilgan.*

***Kalit sózlar:** Nodavlat notijorat, jamiyat, madaniyat, tashkilot, jamoat fondi.*

**ACTIVITY OF NON-GOVERNMENT AND PUBLIC ORGANIZATIONS AND
MANAGEMENT OF CREATIVE TEAMS**

***Abstract.** This article describes the meaning of the concepts of non-governmental and public organizations, the concept of non-governmental and public organizations operating in Uzbekistan, issues of cooperation of non-governmental and public organizations with cultural and art institutions.*

***Key words:** Non-governmental non-profit, society, culture, organization, public fund.*

**ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НЕПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХ И ОБЩЕСТВЕННЫХ
ОРГАНИЗАЦИЙ И УПРАВЛЕНИЕ ТВОРЧЕСКИМ ГРУППАМИ**

***Аннотация.** В данной статье рассмотрено значение понятий неправительственные и общественные организации, понятие неправительственные и общественные организации, действующие в Узбекистане, вопросы сотрудничества неправительственных и общественных организаций с учреждениями культуры и искусства.*

***Ключевые слова:** Негосударственная некоммерческая организация, общество, культура, организация, общественный фонд.*

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlarning konstitusiyaviy-huquqiy asoslari yaratildi, ularning erkin shakllanish huquqiy kafolatlari va mustaqil rivojlanishining turli tashkiliy – huquqiy shakllari mustahkamlandi. Shu bilan birga fuqarolarning jamoat birlashmalariga erkin birlashishi, davlat va jamoat ishlarini boshqarishda ishtirok etishi kabi konstitusiyaviy huquqlarini ruyobga chiqarish uchun qulay sharoitlar yaratildi.

Jumladan, "O'zbekiston Respublikasida jamoat birlashmalari to'g'risida" (1991), "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida" (1999), "Jamoat fondlari to'g'risida" (2003), "Nodavlat notijorat tashkilotlar faoliyatining kafolatlari to'g'risida" (2007), "Ekologik nazorat to'g'risida" (2013) kabi qator huquqiy-meyoriy hujjatlar qabul qilindi.

2005 yilda 100dan ortiq NNTlar tashabbusi bilan tashkil etilgan O'zbekiston nodavlat notijorat tashkilotlari milliy assotsiatsiyasi (O'zNNTMA) hozirgi davrda 500 dan ortiq jamoat tashkilotlari salohiyatini ijtimoiy ahamiyatga molik loyiha va dasturlarni amalga oshirishda birlashtirmoqda.

Mamlakatimizda "Kuchli davlatdan kuchli fuqarolik jamiyati sari" dasturi borasida olib borilayotgan islohotlarda jamiyatdagi har bir insonning o'rni, bilimi va tafakkur darajasi, huquqiy

madaniyati, inson manfaatlarining har doim birinchi o'ringa ekanini hisobga olish, davlat va nodavlat tashkilotlarning hamkorlik faoliyatlarida natijadorlikka erishish, hokimiyat vazifalariga aholining taklif va istaklarini yetkazish, qarorlar qabul qilishda aholining takliflarining faol qo'llash nodavlat va jamoat tashkilotlarining bevosita vazifasiga aylandi.

Manbalardan ma'lumki, Amerika Qo'shma Shtatlarida manfaatlar guruhlarini fuqarolik institutlari, volontyorlar tashkilotlari, umumiy manfaatlar guruhlarini, bosim o'tkazish guruhlarini deb atalsa, G'arbda nodavlat notijorat tashkilotlari xayriya tashkilotlari, jamg'armalar deb yuritiladi.

nodavlat notijorat tashkilotlar, ijtimoiy tashkilotlar nomi bilan keng ommalashdi.

O'zbekiston kasaba uyushmalari Federatsiyasi, Respublika xotin-qizlar qo'mitasi, O'zbekiston Yoshlar Ittifoqi, O'zbekiston Yozuvchilar Ushmasi, O'zbekiston Jurnalistlar Uyushmasi,"Ilhom" jamoat fondi shular jumlasidandir.

Nodavlat va jamoat tashkilotlari fuqarolarning ixtiyoriy birlashmalaridir. Ular siyosiy partiyalardan farq qilib, hokimiyatni egallash, lavozimlarga nomzodlar ko'rsatish huquqiga ega emaslar. Ushbu tashkilotlar o'z nomi bilan jamoatchilik fikrini shakllantirish, siyosiy arboblariga ijtimoiy guruhlarining ehtiyojlarini yetkazish, o'z manfaatlarini qondirish uchun tashkiliy tadbirlar o'tkazish bilan chegaralanadilar.

Mazkur tashkilotlarning yana bir xususiyati shundaki, nodavlat notijorat, jamoat tashkilotlari takliflari va tavsiyalari bilan davlat, hukumat va partiyalarning turli darajalarda qarorlar qabul qilishi uchun axborotlar to'plash va ularni yetkazib berishidir.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining "Inson huquqlari umumjahon Deklaratsiyasi" qoidalarini asosida bir necha ming yillardan beri avloddan avlodga o'tib kelayotgan milliy, sharqona davlat va jamiyatni adolatli idora etish, mamlakatni boshqarishda xalqning ham bevosita ishtirok etishi an'analarini o'zida mujassamlashtirdi.

Shu o'ringa O'zbekiston Respublikasi Prezidenti rahbarligida yurtimizda shiddat bilan kechayotgan islohotlarni yanada rivojlantirishda fuqarolar o'z-o'zini boshqarish organlari, mahallalar, nodavlat va jamoat tashkilotlari, erkin va xolis ommaviy axborot vositalari o'rniga alohida e'tibor qaratish haqidagi fikrlarini keltirish o'rinlidir. Xalq bilan muloqotni tashkil etish va xalqning dardini tinglash, shu asosda barcha rahbar organlarni xalqning birinchi yordamchisi sifatida ko'rish Prezidentning asosiy dasturilamali bo'ldi. Keyingi ikki yil mobaynida ikki milliondan ortiq yurtdoshlarimizning murojaatlari "Xalq qabulxonalarini"da hal etilishi demokratik tamoyillarga asoslanib, faoliyat olib borayotgan davlat tashkilotlarining yutug'i hisoblanadi.

1992 yilda qabul qilingan Konstitutsiyamizning 32-moddasida "Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligi to'g'risida", "Ijtimoiy sheriklik to'g'risida"gi qonunlar orqali jamoatchilik nazorati instituti faoliyatini mustahkamlash Prezident amalga oshirayotgan islohotlarning "Kuchli davlatdan – kuchli fuqarolik jamiyati sari" degan muhim tamoyilni hayotga tatbiq etishda nodavlat va jamoat tashkilotlarining hissasi naqadar sezilarli ekanining isbotidir.

Istiqlolning shukuhli qadami bilan tashkil topgan "Mahalla" xayriya jamoat fondi, "Sog'lom avlod uchun" hukumatga qarashli bo'lmagan jamg'arma, respublika "Ma'naviyat va ma'rifat" jamoatchilik markazi, markaz qoshidagi "Ma'rifat targ'ibotchilari" guruhi, Xotin-qizlar qo'mitasi, "Ekosan" xalqaro jamg'armasi, Xalqaro Amir Temur jamg'armasi, Respublika kasaba uyushmalari federatsiyasi, Xalqaro Imom Buxoriy jamg'armasi, "Oltin meros" jamg'armasi, Yoshlar Ittifoqi, "Nuroni" jamg'armasi, jamoatchilik fikrini o'rganish "Ijtimoiy fikr" markazi, "Tadbirkor ayol", "Olima ayol" uyushmalari singari tashkilotlarning mamlakat iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotidagi xizmatlari beqiyos. Bu borada davlatning qo'llab-quvvatlashi va xalqning

yakdilligi ushbu nodavlat va notijorat tashkilotlarning nufuzi oshib borayotganining yaqqol isbotidir.

O'zbekistonda qator xorijiy tashkilotlar ham faoliyat ko'rsatmoqdalar. Ular sirasiga "Britaniya kengashi", Konrad Adenauer jamg'armasining Markaziy Osiyo mamlakatlari bo'yicha vakolatxonasi, F.Ebert nomidagi jamg'arma vakolatxonasi, ta'lim va tillar o'rganish borasidagi hamkorlik bo'yicha Amerika Kengashi (AKSELS), YUNESKO vakolatxonasi, Germaniyaning Gyote instituti, Fransiyaning «Alyans Franse» xalqaro tashkiloti va yana o'nlab xorijiy tashkilotlarni qo'shish mumkin.

Mamlakat taraqqiyotiga katta hissa qo'shayotgan ikki ulkan nodavlat tashkilot hisoblanmish Respublika kasaba uyushmalari Federatsiyasi va Yoshlar Ittifoqining faoliyatiga nazar tashlasak, katta kuch va birlikning yurtimizda olib borilayotgan demokratik islohotlardagi ishtirokini ko'rishimiz mumkin.

O'zbekiston kasaba uyushmalari Federatsiyasi Xalqaro Mehnat Tashkiloti (XTM), Xalqaro kasaba uyushmalari konfederatsiyasi (XKUK), Umumevropa kasaba uyushmalari hududiy kengashi (UEKUHK), Xalqaro ish beruvchilar tashkiloti kabi nufuzli xorijiy tashkilotlar bilan amaliy ishlar olib borgani holda Harakatlar strategiyasi doirasida mutlaqo yangicha ijtimoiy siyosatning mazmun-mohiyatini xalqimizga yetkazish borasida qator ibratli tadbirlarni olib bormoqda.

Inson omili oliy qadriyat darajasiga ko'tarilgan hozirgi davrda Prezidentimizning "Odamlar ertaga emas, bugun baxtli bo'lishni istaydi" degan tamoyilni ilgari surish va bu tamoyilni siyosatning ustuvor yo'nalishiga aylantirilishida ushbu tashkilotning katta xizmati bor.

Misollarga murojaat qilamiz, keyingi ikki yilda tashkilot tomonidan qariyb 5000 nafar mehnat faxriylari uchun yurtimizning tarixiy shaharlariga ekskursiya tashkil etilishi, 1000 dan ortiq yolg'iz keksa va nogironlarning kommunal to'lovlari qoplab berilgani, davlat bayramlari munosabati bilan "Muruvvat" va "Saxovat" uylarida madaniy-ma'rifiy tadbirlar tashkil qilingani va ushbu tadbirlarda 136,4 million so'mlik maishiy texnika, kiyim-kechaklar taqdim etilgani, 2366 nafar urush va mehnat fronti faxriylari davlat byudjetlari hisobidan 41,9 milliard so'm miqdorida moddiy qo'llab-quvvatlangani, tashkilot xodimlarining barcha nodavlat va notijorat tashkilotlar vakillari bilan birga Qoraqalpog'iston Respublikasi, Buxoro, Jizzax, Navoiy, Samarqand, Sirdaryo va Xorazm viloyatlari bo'ylab 2 million 160 ming xonadonga tashrif buyurib, oddiy xalq hayotini o'rganish, ularni qiynayotgan 650 mingta muammo aniqlangani, 556,5 ming muammoni hal etishda amaliy ko'mak berilgani, birgina 2018 yilning o'zida 3280 bolaning sunnat to'ylari, 616 yosh oilaning nikoh to'ylari o'tkazib berilgani ham ma'naviy-ma'rifiy islohotlarda faol ishtirok etayotgan bir nufuzli idoraning katta himmatidir.

Ushbu ibratli ishlar haqida Toshkentda o'tkazilgan "Harakatlar strategiyasi va kuchli ijtimoiy siyosat: xalqaro amaliyot va O'zbekiston tajribasi" xalqaro anjumanida Xalqaro mehnat tashkilotining Mehnatkashlar manfaatlari bo'yicha byurosi (ACTRAV) direktori Mariya Xelena Andre hamda Xalqaro mehnat tashkilotining Bosh direktori Gay Rayder alohida e'tirof etgani mamlakatda amalga oshirilayotgan bunyodkorlik ishlarida kasaba uyushmalari fidoyilarning samarali mehnati e'zozga loyiq ekanligining yaqqol isbotidir.

Umri bo'yi odamlarga yaxshilik qilishni o'zining hayot mezoniga aylantirgan "El yurt hurmati ordeni" sohibi Quadratilla Rafiqov rahbarligidagi kasaba uyushmalari Federatsiyasi faoliyati inson manfaatlari, uning yashash, mehnat qilish borasidagi huquqlarini ta'minlashning ko'p qirrali jihatlarida bevosita ishtiroki, o'z so'zi va o'rniga ega fayzli tashkilot ekani xalqning e'tiroflarida bilinadi.

Hozirgi yaratilgan imkoniyatlardan katta madad olayotgan O‘zbekiston Yoshlar Ittifoqi ham respublikada yoshlar muammolarini o‘rganish, ushbu muammolarning o‘z vaqti va joyida yechim topishi, davlatning yoshlar siyosati borasidagi katta islohotlariga bosh bo‘lgan yana bir nodavlat tashkilotdir. “Mard o‘g‘lon” Davlat mukofoti, “Kelajak bunyodkori” medallariga ega bo‘lgan ibratli 42 nafar yigit qizning, “O‘zbekiston belgisi” ko‘krak nishoniga loyiq topilgan 41 nafar yoshlarning, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Yoshlar muammolarini o‘rganish va istiqbolli kadrlarni tayyorlash institutida 500 ga yaqin tinglovchilar tahsil olgani, respublika bo‘yicha 848 yosh oilaga yangi uylarning

kalitlari topshirilgani ushbu tashkilotning jamiyatimiz hayotida qanchalar ibratli ishlarni amalga oshirganidan darak beradi.

Shu o‘rinda haqli savol tug‘iladi. Xo‘sh, respublikada faoliyat ko‘rsatayotgan nodavlat va jamoat tashkilotlarning madaniyat va san‘at muassasalari bilan qanday uzviy aloqalari mavjud?

Yuqorida keltirilgan raqamlar har ikkala nodavlat tashkilotning yurtimizning olis, yaqin hududlarida amalga oshirgan madaniy-ma‘rifiy tadbirlari haqida ma‘lumot beradi, bu tadbirlarning asosiy tashabbuskorlari va ishtirokchilari ham bevosita havaskorlik, ijodiy, badiiy jamoalarning faol xodimlaridir. Ma‘rifat va ma‘naviyat, madaniyat va san‘atning vatani bo‘lgan yurtimizda olib borilayotgan madaniy va san‘at tadbirlari davlat va nodavlat tashkilotlarning hamjihatligida olibborilar ekan, albatta xalqning ruhiyati hamda roziligi birinchi navbatdagi vazifa bo‘lib qoladi.

Bu vazifani ado etish- har bir oilaga, har bir mahallaga, har bir tuman yoki shaharga, har bir viloyatga kitobning, musiqaning, teatrning, kinoning, tasviriy san‘atning kirib borishida madaniyat va san‘at muassasalari mutasaddilarining alohida jonbozligi va izlanuvchanligi zarur.

Bu esa talabami, fermermi, iqtisodchi yoki o‘qituvchimi, shifokor yoki injenermi har bir yosh mutaxassisning hayot mazmuniga aylanishi kerak.

REFERENCES

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2006 yil 22 sentyabrdagi “Davlat va xo‘jalik boshqaruvi organlarining jamoatchilik bilan aloqalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 203-qarori. /Axborot va axborotlashtirishga oid normativ huquqiy hujjatlar to‘plami. –T.: O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, 2008 y.
2. Azizxo‘jayev A., Husanov O., Azizov X. Konstitutsiyaviy huquq. –T.: Akademiya, 2001
3. Tajimuratova S. CONCEPT OF FURTHER DEVELOPMENT OF NATIONAL CULTURE IN UZBEKISTAN //Modern Science and Research. – 2024. – T. 3. – №. 1. – C. 251-254.
4. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 841-849.
5. Saginbaevna T. S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development. – 2022. – T. 9. – C. 386-392.
6. Sag‘inbaevna T. S. Cultural Life in Uzbekistan during the Years of Independence //Spanish Journal of Innovation and Integrity. – 2023. – T. 18. – C. 39-41.
7. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 841-849.

8. Saginbaevna T. S. Management and study of culture and art. – 2022.
9. Тажимуратова Ш. С. САНЪАТШУНОСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШ ОРҚАЛИ ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШЛАШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. – 2023.
10. Tajimuraova S. S. INFORMATION AND COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 509-511.
11. Tajimuratova S. BASQARIW DÁREJESIN ILIMIY DÁREJEDE RAWAJLANDIRIW //NRJ. – 2024. – Т. 1. – №. 2. – С. 24-27.
12. Tajimuraova S. S. INFORMATION AND COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 509-511.
13. Saginbaevna T. S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development. – 2022. – Т. 9. – С. 386-392.
14. Тажимуратова Ш. С. САНЪАТШУНОСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШ ОРҚАЛИ ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШЛАШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. – 2023.
15. Shaxnoza T., Rayhan K. JOYBARLARDIŃ SHÓLKEMLESTIRIWSHI STRUKTURALARI //NEW RENASSAINCE CONFERENCE. – 2024. – Т. 1. – №. 2. – С. 124-128.